

Skole og samfund

1967-68

Juni: Med virkning fra 1. august 1967 indføres nye ordensregler for skolerne. Reglerne er udarbejdet af det såkaldte »spanskrørs-udvalg« (nedsat i januar 1964). I offentligheden samler interessen sig primært om bekendtgørelsens paragraf 8, hvori det fastslås, at legemlig straf ikke må anvendes, dog med det forbehold, at magt må anvendes i »nødvendigt omfang« for at hindre, at »elever øver vold mod andre eller ødelægger eller beskadiger ting«. Gennem de nye regler indføres en række disciplinærmidler, hvis formål ikke primært er af straffende karakter, men at søge de pågældende elevers adfærdsvanskeligheder afhjulpet. (Cirkulære nr. 97 og bekendtgørelse nr. 276, begge af 14. juni 1967).

Juli: Planlægningsrådet for de højere uddannelser fremlægger en »Skitse for udbygningen af de højere uddannelser i tiden indtil 1980«. Rådet, hvis formand er tidligere undervisningsminister K. Helveg Petersen, forudser, at der i en 10-15 års periode skal investeres mellem 3,3 og 4 milliarder kroner i udbygning af de højere uddannelser. Foruden udbygning af universiteterne i København, Århus og Odense regner rådet med opførelse af endnu tre universiteter, eller »centre for højere uddannelse«, placeret i Esbjerg-Ribe-området, Aalborg-Nørresundby-området og Roskilde-området.

Et af rådsmedlemmerne, professor, rektor Søren Gammelgaard, Handelshøjskolen, Århus, tager i skitsen forbehold over for den påregnede udvikling. Han mener, at uddannelsesbehovet kan imødekommes ved udbygning af de bestående universiteter og eventuelt opførelse af et center i Roskilde, men finder ikke, at der vil blive behov for centre i Esbjerg-Ribe og Aalborg-Nørresundby-områderne.

August: Ved skoleårets begyndelse etableres 16 kurser til Højere Forberedelseseksamen, 11 ved seminarier og 4 ved gymnasier samt 1 selvstændigt statskursus i København. Der melder sig ialt 1910 elever, hvoraf 816 bliver optaget. HF-kurserne henlægges under Direktoratet for Gymnasieskolerne. HF-eksamen skal erstatte den hidtidige afgangsprøve fra præparandklasserne ved seminarierne, men det er dog tanken, at HF også skal give adgang til en række andre uddannelser.

Formanden for udvalget vedrørende undervisningspligtens udvi-

delse, undervisningsdirektør Hans Jensen, oplyser, at antallet af elever, som forlader skolen efter de pligtige syv skoleår, er faldet til omkring 10-11 procent af en årgang. I skolekredse indledes ved skoleårets begyndelse en diskussion om forslaget til udvidelse af undervisningspligten. Undervisningsminister K. B. Andersen har bebudet, at han vil fremsætte forslag herom i folketingets samling i efteråret 1967.

September: Diskussionen om undervisningspligten tiltager i styrke. Ifølge Jyllands-Posten (24.9) deltog omkring 1.000 personer (fortrinvis lærere, højskolelærere- og ledere og seminariefolk) i et protestmøde i Odense. På mødet vedtoges en resolution, hvori den påtænkte udvidelse af undervisningspligten betegnes som »et afgørende brud på skolens frie linie«. Mødedeltagerne ønsker, at ungdomsundervisningen udbygges, men at deltagelse fortsat skal være frivillig.

Oktober: Modstanden mod udvidelse af undervisningspligten har antaget karakter af et opgør omkring Danmarks Lærerforenings principielle holdning til problemet. Lærerforeningen har tidligere, dels gennem pjecen »Folkeskolen – oplæg til debat« og dels på sit repræsentantskabsmøde tidligere på året udtalt sig *for* udvidelse af undervisningspligten.

Nu iværksættes på samtlige skoler en indsamling af underskrifter med krav om urafstemning blandt lærerforeningens 37 000 medlemmer om spørgsmålet.

Næsten 12 000 medlemmer tilslutter sig krav om urafstemning (lidt over 3 000 ville have været tilstrækkeligt). Afstemningens resultat ventes i december. Danmarks Lærerforenings formand, overlærer Stinus Nielsen, Vordingborg, oplyser til Aarhus Stiftstidende, at det er første gang i 40 år, der skal holdes urafstemning om en afgørelse i repræsentantskabet.

På årsmødet i Gymnasieskolernes Lærerforening (18. 10) oplyste undervisningsminister K. B. Andersen, at Direktoratet for Gymnasieskolerne og HF og ministeriet arbejder med plan om en dispensationsordning, der skal åbne mulighed for, at gymnasieskoler fritages for at oprette realafdeling, dersom hensynet til oprettelse af klasser til Højere Forberedelseseksamen eller (ifølge Aktuelt 17. 10) en pludselig og uventet tilstrømning af egnede elever til gymnasieskolen gør det nødvendigt. Aktuelts overskrift er karakteristisk for den modtagelse, udtalelsen fik i dagspressen: »Døds klokke over gymnasiets realklasser«, skriver bladet.

På Dansk Seminarforenings årsmøde (16. 10) sagde formanden, rektor Tage Kampmann, at det ville være en tragedie, hvis HF kun skulle give adgang til seminarierne. På samme møde sagde K. B. Andersen, at han håbede, »at universiteterne og de højere læreanstalter ville tænke fordomsfrit, når de skulle tage stilling til HF's kompetence.« Her citeret efter Politikens referat.

Gennem disse måneder løber desuden en diskussion om placeringen af Danmarks Lærershøjskoles filialer i provinsen. Det synes givet, at filialer bliver oprettet i Odense, Aalborg og Århus. Desuden er der foreslået filialer i Herning, Esbjerg-Ribe og Vordingborg. Sønderjyske skole- og kommunalfolk arbejder imidlertid på at få flyttet afdelingen i Esbjerg-Ribe til Haderslev, og nordjyske kræfter vil have Herning-afdelingen placeret i Skive eller Thisted.

November: På sit årsmøde (10. 11) støtter Danmarks Skoleinspektørforening forslaget om udvidelse af undervisningspligten.

I Politiken bebuder undervisningsminister K. B. Andersen en »nøddplan« for gymnasieskolen ved begyndelsen af skoleåret 1968-69. Den katastrofale lærermangel vil, mener han, muligvis gøre det nødvendigt at skære elevernes ugentlige timetal ned.

Planlægningsrådet for de højere uddannelser foreslår, at højere forberedelseseksamen bliver adgangsgivende til universiteterne, idet dog HF'ere skal have tillægsundervisning.

December: Resultatet af afstemningen i Danmarks Lærerforening om udvidelse af undervisningspligten offentliggøres 5. december. 70,5 procent af de stemmeberettigede lærere deltog i afstemningen. Af disse 21 588 lærere stemte 11 244 (36,7 procent) for forslaget, mens 9 307 (30,4 procent) stemte *imod*. 1 037 stemmesedler (3,4 procent) var blanke eller ugyldige. Omkring 10 000 lærere (ca. 30 procent) stemte ikke.

1968

Januar: Universitetsadministrationsudvalget, der blev nedsat i 1960, og som afgav sin første betænkning i 1962, udsender (24. 1.) sin »Betænkning II« om »den højere undervisnings og forskningens administrative organisation«. I betænkningen stilles en række forslag til forenkling af undervisningsinstitutionernes forretningsgang; der fremlægges forslag til en ny stillings-struktur, bl. a. omfattende en ny professor-gruppe, afdelingsprofessorer; og udvalget foreslår medindfly-

delse for andre lærere i de kollegiale råd og organer (betænkning nr. 475).

Planlægningsrådet for de højere uddannelser vedtager på et plenarmøde (25. 1.) at støtte et forslag, som et uddannelsesudvalg ved de humanistiske fakulteter ved universiteterne i København, Århus og Odense har fremsat. Den nye studieordning vil medføre en smidiggørelse af uddannelsen. Den vil have til følge, at licentiatgraden indføres. Undervisningen tænkes i øvrigt tilrettelagt i blokke a to år.

Efter folketingsvalget den 23. januar dannes en regering af Det radikale Venstre, Det konservative Folkeparti og Venstre. Den radikale rektor Helge Larsen afløser socialdemokraten K. B. Andersen. En kort biografi af Helge Larsen: Født 1915, cand. mag. i historie, dansk og tysk. Medlem af folketinget fra 1956 til 1964. Rektor ved Gladsaxe Gymnasium fra 1965.

Formanden for planlægningsrådet, K. Helveg Petersen, bliver kulturminister. Undervisningsminister Helge Larsen beslutter, at planlægningsrådet midlertidigt skal ledes af en trojka bestående af rektor for Københavns Universitet, professor Mogens Fog, direktør cand. polyt. & polit. Werner Rasmussen og lektor i kultursociologi mag. art. Leif Christensen.

I januar udsendes første nummer af Undervisningsministeriets eget tidsskrift, »Uddannelse 68«. Bladets ansvarshavende leder er redaktør Erik la Cour.

Februar: Undervisningsministeriets udvalg vedrørende undervisningspligtens forlængelse afgiver betænkning (23. 2). Udvalget, der har undervisningsdirektør Hans Jensen som formand, foreslår, at undervisningspligten udvides med det ottende skoleår i 1972-73 og med det niende skoleår i 1973-74. Spørgsmålet om yderligere udvidelse med et tiende skoleår vil blive behandlet i en særlig arbejdsgruppe.

Diskussionen om »nødplanen« i gymnasieskolen tiltager kraftigt. Der stilles fra gymnasielærernes side krav om, at nedskæringen i timetallet i givet fald også kommer til at omfatte HF-klasserne. Lærerkollegierne ved en række gymnasier vedtager protester mod planen om timetals-nedskæring, og også fra forældregrupper kommer der gennem dagspresse og fagblade protester.

Også rektorerne ved de tre universiteter frygter, at resultatet af en timetalsnedskæring i gymnasieskolen skal blive en forringelse af studentereksamen med den følge, at studenterne møder dårligere rustet til

universitetsstudierne. Debatten fortsætter med en for diskussion om skoleforhold bemærkelsesværdig skarphed i de kommende måneder. I april meddeler Berlingske Tidende, at ministeren har givet sin tilslutning til den plan, direktoratet for gymnasieskolerne og højere forberedelseksamen har udarbejdet. Planen går ud på, at det ugentlige timetal nedsættes fra 36 til 31 timer for elever på de to første klassetrin i gymnasieskolen og i HF-klasseerne. Timetallet i 3. g. ændres ikke.

Ved skoleårets begyndelse 1968-69 etableres 15 nye HF-kurser hver med to klasser ved en række gymnasier og seminarier.

Fællesrådet for Højere Handelseksamens-studerende henstiller (12. 2) til undervisningsminister Helge Larsen, at HH bliver adgangsgivende til de juridiske, økonomiske og statsvidenskabelige studier ved universiteterne.

Marts: Som et led i sine besparingsbestrebelse vedtager regeringen, at skoleelever ikke længere skal have individuelle frirejser med DSB i sommerferien. Derved kan der spares 11 millioner kroner. Beslutningen medfører protester fra skoleelever og forældre.

I »Uddannelse 68« skriver undervisningsinspektør Ib Juul, at mange elever har svært ved at følge med på HF-kurserne, der har vist sig sværere, end de havde ventet. Frafaldet har dog været beskedent.

I folketinget fremsætter fhv. undervisningsminister K. B. Andersen forslag til folketingsbeslutning om udvidelse af undervisningspligten. Der viste sig (29. 3.) at være bredt politisk flertal for forslaget.

Akademikernes Samarbejdsudvalg fremsætter krav om en gennemgribende demokratisering af universiteternes og de øvrige højere læreanstalters ledelse og arbejdsformer. Udvalget stiller sig meget kritisk over for Universitetsadministrationsudvalgets betænkning II. Kritikken følges i de næste måneder op af studenterdemonstrationer både i København og Århus.

April: Undervisningsdirektør Hans Jensen udsender en redegørelse for forskellige muligheder for gennemførelse af 5 dages skoleugen. Redegørelsen, der er udarbejdet af et underudvalg under folkeskolens læseplansudvalg, tager kun sigte på 5 dages uge i sommerhalvåret, idet helårsindførelse af lørdags-frihed ikke anses for at være aktuelt.

Der opstilles i redegørelsen en række konkrete forslag, som de enkelte skolevæsenere kan følge. Det ventes, at mange skoler vil indføre 5 dages uge ved begyndelsen af skoleåret 1968-69.

Studieplanudvalget for Højere Forberedelseksamen udsender (18.

4.) en rapport, hvori det oplyses, at HF nu – foruden læreruddannelsen – er anerkendt som adgangsgivende til socialrådgiveruddannelsen, hospitalslaborantuddannelsen og terapiassistentuddannelsen.

Udvalget mener, at der desuden er grundlag for anerkendelse af HF som adgangsgivende til visse uddannelser ved Veterinær- og Landbohøjskolen, HD-studiet ved Handelshøjskolerne, Teknikumstudiet og Hærens officersuddannelse. Endnu på en række uddannelses-områder skal der forhandles om HF's kompetence.

Rapporten skal – sammen med en redegørelse fra undervisningsminister Helge Larsen – danne grundlag for en debat i folketinget om Højere Forberedelseseksamen og dens kompetence. I en artikel i Aarhuus Stiftstidende (26. 4.) skriver det konservative folketingsmedlem Ellen Strange Petersen, at adskillige medlemmer af folketingets udvalg vedrørende undervisning og uddannelse er bekymrede over udviklingen omkring HF, der – mener de – i stigende grad tenderer mod at blive »en slags dublering af gymnasiet«.

Undervisningsudvalget indstiller, at loven ændres således, at gymnasier kan undlade at oprette realklasser, hvis hensynet til HF-kurser gør det ønskeligt.

Det oplyses endvidere, at et flertal i undervisningsudvalget foreslår, at der oprettes filialer af Danmarks Lærerhøjskole i Skive, Esbjerg, Haderslev og Vordingborg.

Udvalget indstiller i øvrigt til ministeren, at folkeskolelovens bestemmelse om, at eleverne efter 5. klasse kan deles i en boglig og en almen linie skal bortfalde. I dag videreføres omkring 80 procent af landets 5. klasser som udelte klasser i 6. og 7. skoleår.

Den seneste tids uro ved universiteterne i København og Århus har resulteret i forhandlinger, der vil øge studenternes indflydelse på tilrettelægningsen af studierne. De yngre lærere ved universiteterne følger studenternes aktion op ved at stille krav om, at også de yngre læreres indflydelse øges. Dansk Magisterforening vil stille krav om hurtig gennemførelse af en ordning, der tilsikrer de yngre lærere medbestemmelsesret på lige fod med professorerne i studienævnene.

På et møde på Københavns Universitet fremsætter studenter-aktiverne krav om studenterløn, der vil betyde en årlig statsudgift på 550 millioner kroner.

Victor Rasmussen.

Redaktionen er sluttet 30. april 1968.